

Braun, Mateusz

Promocja XXII tomu "Rocznika Mazowieckiego", dedykowanego Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi

Rocznik Mazowiecki 23, 261-264

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA

Promocja XXII tomu „Rocznika Mazowieckiego”, dedykowanego Profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi

W dniu 20 grudnia 2010 roku w siedzibie Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy odbyła się promocja „Rocznika Mazowieckiego” za rok 2010 (tomu XXII). Spotkanie poprowadziła profesor Elżbieta Kowalczyk-Heyman, historyk i archeolog Mazowska, pracownik Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. Spotkanie uświetnił swoją obecnością profesor Henryk Samsonowicz, członek honorowy Mazowieckiego Towarzystwa Naukowego, obchodzący w tym roku swoje osiemdziesiąte urodziny.

Pierwszy zabrał głos prezes Mazowieckiego Towarzystwa Naukowego, profesor Benon Dymek, który po słowach powitania, skierowanych do wszystkich zebranych, złożył Dostojnemu Jubilatowi serdeczne życzenia *ad multos annos* w pracach nad historią Mazowsza i wręczył dedykowany mu najnowszy tom naszego „Rocznika”.

Omówienie zawartości tomu profesor Kowalczyk-Heyman rozpoczęła od określenia roli i kondycji nauki historii w naszym kraju. Otóż wbrew temu, co twierdzą środki masowego przekazu o braku zainteresowania polskiego społeczeństwa historią, obserwuje się właśnie wzrost ciekawości naszymi ojczyznymi dziejami. Dotyczy to głównie mieszkańców mniejszych miast i miasteczek, a niejednokrotnie nawet wsi, które mogą poszczycić się wielowiekową i bogatą przeszłością. W wielu rejonach Polski, także na Mazowszu, notujemy głębokie zainteresowanie dziejami regionu, znanymi ludźmi, którzy się stąd wywodzą bądź na danym terenie pracowali czy tworzyli. Przejawia się to w powstawaniu towarzystw, zrzeszeń miłośników, w organizowaniu konferencji i paneli dyskusyjnych, na które zapraszani są często wybitni polscy uczeni, będący specjalistami rozmaitych dyscyplin nie tylko humanistycznych. Powstaje przy tym wiele bardzo ciekawych publikacji o charakterze źródłowym. Jako przykład działającego od niedawna (2006), ale bardzo prężnego towarzystwa regionalnego referentka przywołała Towarzystwo Jana z Kolna, skupiające grupę społeczników promujących lokalną kulturę w wydawanych przez siebie „Zeszytach Kolneńskich”. Wśród tych znakomych inicjatyw również i nasz „Rocznik Mazowiecki” (ukazujący się od

1969 r.) jawi się jako czasopismo o wyjątkowej wartości, dostarczające czytelnikom solidnej i zróżnicowanej tematycznie wiedzy o dziejach Mazowsza. Jest obecnie również jednym z najbardziej regularnie wychodzących druków historycznych.

Dalej Pani Profesor omówiła po kolei każdy artykuł „Rocznika”.

Tekst Agnieszki Bartoszewicz dotyczy kultury piśmiennej późnośredniowiecznego mieszczaństwa mazowieckiego na przykładzie rozwoju kancelarii miejskich. Jednak baza źródłowa do tych badań jest niewielka ze względu na poniesione straty i zniszczenia archiwów podczas II wojny światowej. Nie ma również pewności, czy te dokumenty, które pozostały, są to najstarsze zapisy. Drugim elementem jest rosnący w tym czasie dostęp do książek oraz ich dystrybucja. Również zdobywanie wykształcenia – które Mazowszanie uzyskiwali głównie na Akademii Krakowskiej – przyczynia się do powstania inteligencji miejskiej – ludzi żyjących z pracy umysłowej, czyli umiejętności czytania i pisania.

Kontynuacją powyższego tekstu jest artykuł Henryka Bartoszewicza, omawiający projekty urbanistyczne i prace regulacyjne miast mazowieckich w XVII-XIX w. Autor nie tylko przedstawia zachowane źródła, których wbrew obawom jest naprawdę sporo, ale omawia także okoliczności ich powstawania, tzn. potrzebę tworzenia projektów, wynikającą z realiów życia, jak i konieczność związaną z narzucanymi przez władze przepisami administracyjnymi. Artykuł jest ilustrowany niezwykle pięknymi planami miast mazowieckich Jadowa, Nowego Dworu, Tarczyna, Gąbina, Broku, Makowa i Pragi, co znakomicie uzupełnia tekst artykułu i podnosi walor edytorski całego tomu.

Dwa następne artykuły poświęcone są zagadnieniom etnologii i antropologii kulturowej. W pierwszym Mateusz Braun przypomina postać nietuzinkowego etnografa, Jacka Olędzkiego, badacza przede wszystkim Kurpiowszczyzny, który w latach 50. i 60. XX w. dokumentował zachowania mieszkańców Mazowsza, mające charakter ludowej pobożności, a tej z kolei towarzyszyło wykonywanie artystycznych artefaktów o szczególnych walorach symbolicznych. Pozostała po tych badaniach, oprócz tekstów, doskonała dokumentacja fotograficzna i filmowa, która dzięki swej autentyczności i rzetelnego opracowania może być współcześnie ponownie interpretowana. Drugi artykuł – Krzysztofa Brauna i Mariana Gerlicha – dotyczy antropologii kulturowej. Autorzy analizują postrzeganie Mazowsza przez dzisiejszych mieszkańców Śląska. Okazuje się tutaj, że obraz Mazowsza i jego mieszkańców w oczach Ślązaków jest pozytywny. I choć ludzie ci niekiedy prezentują pewne schematy myślenia, jednak jest to ich wizja, z którą na pewno warto się zapoznać.

Kolejna rzecz to artykuł Magdaleny Grzywy, podejmujący temat represji carskich wobec uczestników i zwolenników powstania styczniowego z obszaru Puszczy Zielonej. W tekście tym widać, jak duży nakład pracy i staranności został do niego włożony.

Ostatni artykuł działu „Artykuły i rozprawki”, pióra Małgorzaty Kucharskiej, dotyczy obrazu Mazowsza na łamach czasopisma „Płomyk”, ukazującego się w okresie międzywojennym. Najcenniejszą rolę, jaką pełnił „Płomyk”, było przede wszystkim upowszechnianie wiedzy o regionie w bardzo szerokim spektrum, czyli od wydarzeń codziennych, przez archeologię, turystykę, krajoznawstwo itp.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że „Płomyk”, adresowany do starszej młodzieży szkolnej, pokazywał życie codzienne oraz tradycje historyczne i etnograficzne różnych regionów obszaru II Rzeczypospolitej.

Z dokumentów źródłowych zaprezentowany został akt lokacyjny biskupa płockiego, Antoniego Dembowskiego, dotyczący osadnictwa zbiorowego w Puszczy Białej, wystawiony w r. 1748. Opracowanie tego dokumentu do przedstawienia czytelnikom przygotował prof. Benon Dymek. Publikowanie takich dokumentów jest bardzo ważne, gdyż nadal jest to temat słabo rozpoznawalny. Jedyne znane powszechnie dokumenty tego typu to lokacja dla Myszyńca, dla domu jezuitów. Natomiast inne są rozproszone po różnych wydawnictwach źródłowych, a dotarcie do nich jest trudne, dlatego nie są dostatecznie wykorzystywane w literaturze przedmiotu.

Kolejny dział „Rocznika” ma charakter biograficzny. W pracy pióra Benona Dymka została przedstawiona postać Stanisława Grzepskiego, syna ziemi zawkrzeńskiej, autora pierwszej w Polsce publikacji dotyczącej miar i monet. Krzysztof Zwoliński natomiast przedstawił sylwetkę Wojciecha Siemiona, znakomitego aktora teatralnego i filmowego. Przyczynkiem do tego tekstu jest artykuł Renaty Mazur, z którego dowiadujemy się, że Wojciech Siemion był również zapalonym kolekcjonerem sztuki ludowej.

Praca Elżbiety Kowalczyk-Heyman dotyczy grodziska w Szablaku koło Nowogrodu. Grodzisko to pojawia się w literaturze archeologicznej od czterdziestu lat, ale jego istnienie skonfrontowane z materiałami archiwalnymi okazało się fikcją.

Ciekawa jest wypowiedź Anny Chodkowskiej o genezie nazwy „synagoga kaukaska” dla synagogi w Krynkach na Podlasiu. Autorka przedstawiła różne interpretacje pochodzenia tej nazwy – jedna z nich wiąże się z zamieszkującą tam biedną społecznością żydowską, która zajmowała się garbowaniem skór sprowadzanych z Kaukazu. Zajęcie to stało się tak intratne, że tych, którzy się nim trudnili, stać było na wystawienie własnej synagogi – stąd nazwa.

Kolejny dział „Rocznika” to recenzje i omówienia wydawnictw traktujących o Mazowszu. Wśród kilku publikacji, z których każda zasługuje na uwagę, wybijają się – omówione przez Michała Wiśnickiego – obszernie wspomnienia Eugeniusza Kłoczowskiego (ojca znakomitego polskiego historyka), ziemianina mazowieckiego, żyjącego w pierwszej połowie XX wieku w pobliżu Chorzel. Artykuł ten jest najlepszym przykładem sprawy, o której mówiła prof. Kowalczyk-Heyman we wstępie promocyjnego wystąpienia. W Chorzelach, niewielkim granicznym, rolniczym miasteczku mazowieckim o drewnianej zabudowie, znajduje się grupa miejscowej inteligencji, która bardzo żywo zajmuje się dziejami swojego regionu.

I na koniec wypowiedź profesora Henryka Samsonowicza na temat Mazowsza jako naszej małej ojczyzny. Zwrócił on uwagę na kwestię emigracyjną ludności polskiej, która na obczyźnie, np. w Chicago, w pewnym sensie zawłaszcza sobie miasto, gdzie żyje wprawdzie jako mniejszość, ale potrafi uczynić ten obszar swoją małą ojczyzną, nadając jej niekiedy nawet charakter regionalny.

Następnie wzniesione zostały toasty za zdrowie Profesora Henryka Samsonowicza oraz pomyślność w działaniach Mazowieckiego Towarzystwa Naukowego,

na co złożą się między innymi następane tomy Rocznika. Ucztowanie uświetnił węgierski tort z cukierni pana Włodzimierza Gieryszewskiego.

Pan prof. Witold Rakowski, rektor Wyższej Szkoły Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie (która w wielu działaniach jest partnerem MTN i współwydawcą „Rocznika Mazowieckiego”), nawiązał do słów prof. Samsonowicza, przekazując nam informację o tym, jak WSRL prowadzi w Dublinie zajęcia edukacyjne. Stworzono w WSRL specjalnie w tym celu Wydział Zamiejskowy, który dla polskich emigrantów w Irlandii prowadzi zajęcia z zakresu ekonomii na poziomie licencjackim. Omówił też pokrótce zawartość kolejnego (V) tomu „Rocznika Żyrardowskiego”. Niestety, nie mógł go nam zaprezentować, gdyż jeden z gości, któremu wręczono ten tom do obejrzenia, uznał, że dostał go w prezencie, więc prezent zabrał i sobie poszedł.

Mateusz Braun